

นวัตกรรมสื่อใหม่ในยุคสื่อสังคมออนไลน์เฟื่องฟู กับการปรับตัวของสื่อโทรทัศน์

พรชัย ฉันทวิเศษลักษณ์¹

บทคัดย่อ

แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด (communication technology determinism) เชื่อว่า เมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเกิดการเปลี่ยนแปลง จะส่งผลเปลี่ยนแปลงสังคมตามมา ประเทศไทยเข้าสู่ยุคดิจิทัลที่สื่อสังคมออนไลน์เข้ามาในวิถีชีวิตของคนมากขึ้น ส่งผลการเปลี่ยนแปลงต่ออุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์ขนานใหญ่ จนเกิดคำถามว่า สื่อใหม่ดิจิทัลจะมาแทนที่และยุติบทบาทของสื่อเก่า เช่น สื่อโทรทัศน์ ในอนาคตอันใกล้หรือไม่

อุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์ดิจิทัลมีการปรับตัวรับมือกับสังคมสื่อออนไลน์ เริ่มจากโลกฝั่งตะวันตกจนมาถึงประเทศไทยด้วยกลยุทธ์ต่างๆ ได้แก่ (1) แก้ไขปัญหาการเงิน เพิ่มทุนทำข้อตกลงให้กลุ่มทุนร่วมถือหุ้นในธุรกิจสื่อโทรทัศน์ (2) ลดงบประมาณ จ้างพนักงานให้เกษียณก่อนเวลา (3) ปรับโครงสร้างองค์กร ยุบรวมหน่วยงาน และซื้อตัวผู้บริหารมืออาชีพเข้ามาบริหารงาน และ (4) ปรับวิธีการนำเสนอเนื้อหาผ่านการหลอมรวมสื่อเพื่อสร้างรายได้และดึงดูดให้ผู้ชมกลับมาติดตามสื่อโทรทัศน์

แนวโน้มสถานการณ์สื่อโทรทัศน์ดิจิทัลของไทยจะลดจำนวนช่องออกอากาศลงบางส่วน โดยคาดว่าสถานีโทรทัศน์ที่จะยุติการดำเนินการไปก่อน คือ สถานีโทรทัศน์ช่องเด็กและช่องข่าว เนื่องจากเนื้อหารายการไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ชมไทย

¹ อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาวิทยุและโทรทัศน์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สื่อโทรทัศน์ยังคงไม่ถูกสื่อสังคมออนไลน์มาแทนที่ไปได้ทั้งหมด ส่วนที่ถดถอยคือสื่อโทรทัศน์ที่ออกอากาศตามผังรายการเท่านั้น และหากสื่อโทรทัศน์รู้จักประสานการประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อดึงดูดผู้ชมให้กลับมาติดตามได้ สื่อโทรทัศน์ก็น่าจะยังคงอยู่ได้

Abstract

The basic idea of the communication technology determinism theory assumes that information technology and the media determine its social structure and cultural values. That is, if the information and media technology changes, the society will also change. As Thailand has been moving towards the digital age, new forms of online social media are more and more available and accessible to Thai people. This has forced a transformative change in television industry and left one important question whether the digital new media will replace or even put an end to the current influential roles of old media, especially television, in the near future.

The digital adaptation of television industry has first started in the West and gradually emerged in Thailand with the following strategies: (1) solving financial problems with an increase in investment capital and the sales of shares (2) downsizing budget by an early retirement program (3) changing organizational practices, e.g., dissolution and/or convergence, professional executive employment, and (4) changing the way to deliver content by using more integrated media to create revenue and draw back television audiences.

For the current situation of digitized television industry in Thailand, some broadcast channels are likely to be terminated. The first ones would

be children channels and news channels as their overall contents do not quite respond to the viewing habits and pattern of Thai audiences.

However, television media would not yet be completely replaced by online media. The decreasing sectors scheduled linear television will only be those scheduled linear television stations which get stuck with traditionally distributing processes and methods. If any television media knows and tries to distribute its contents with available social media technologies and devices to successfully attract new audiences and keep old ones, they will survive.

ที่มา

แนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด (communication technology determinism) หรือที่คุ้นเคยในชื่อของสำนักโตรอนโต (The Toronto School) ให้ความสำคัญกับโครงสร้างส่วนล่างทางเศรษฐกิจตามทฤษฎีสำนักเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยสื่อ ที่แบ่งโครงสร้างสังคมออกเป็นสองส่วน คือ โครงสร้างส่วนบน (superstructure) ที่มุ่งเน้นเรื่องแนวคิด จิตสำนึก และอุดมการณ์ และโครงสร้างส่วนล่าง (infrastructure) ที่มุ่งเน้นทางเศรษฐกิจ โดยเชื่อว่าเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพลังทางการผลิต (productive force) ที่อยู่ภายใต้โครงสร้างส่วนล่างทางเศรษฐกิจ และการสื่อสารแต่ละชนิด จะเหมาะสมกับโครงสร้างสังคมแต่ละประเภท และเมื่อเทคโนโลยีเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจะส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมตามมาได้ใน 3 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับองค์กร/สถาบัน และระดับสังคม

มาร์แชล แมคลูฮัน (Marshall McLuhan) นักคิดชาวแคนาดาจากสำนักโตรอนโต มองว่า นวัตกรรมของสื่อหรือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสามารถขับเคลื่อนให้สังคมเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดระยะทางและเวลา และยังช่วยขยายประสบการณ์ด้านผัสสะ (sense) ของมนุษย์ให้แผ่ขยายกว้างออกไป (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2553: 122-125)